

P I N K S T E R E N

En allen werden vervuld van de Heilige Geest en begonnen op luide toon te spreken in vreemde talen, zoals hun door de Geest werd ingegeven. Toen het geluid weerklonk geraakten de vrome Joden geheel in verwarring omdat ieder de apostelen en de andere leerlingen in zijn eigen taal hoorden spreken. Hoe kan het dan dat wij hen allemaal in onze eigen moedertaal horen?

Burgemeester van der Laan kondigde aan dat hij zich uit het publieke leven terug zou trekken om te gaan sterven. Duizenden Amsterdammers stonden onder het raam van zijn ambtswoning voor hem te applaudiseren. Jong en oud, arm en rijk, gelovig en ongelovig, de loodgieter naast de bankier, in alle kleuren en geaardheden van de regenboog. De mensen hadden allemaal in hun eigen moedertaal iets bij hem ontdekt. Hij had hen in hun eigen leven geïnspireerd en met elkaar verbonden. En nu stonden ze daar als een zee van liefde. Allemaal spraken zij voor even één universele taal in eigen woorden. Ze waren voor even op een bepaalde manier aan elkaar en aan zichzelf teruggegeven. Daarna gingen ze allemaal terug richting hun eigen leven. Naar hun eigen groepen van gelijkgestemden. De verbinding die er zo sterk voor even was waaide weer weg.

Hannah Ahrendt sprak eind jaren vijftig al over de tribalisering van onze samenleving. Ze doelde daarmee op hoe wij ons steeds meer terugtrekken in kleine, veilige, homogene groepen van mensen die op ons lijken.

Ze was haar tijd vooruit. Allemaal opgesloten in onze homogene, exclusieve mini-tribes. Bubbels noemen ze dat tegenwoordig.

We kunnen elkaar nauwelijks meer bereiken of verstaan lijkt het. We lijden aan spraakverwarring. We zitten allemaal opgesloten in onze eigen groepen en talen en binnen die groepen ook nog eens in onszelf, in onze eigen gefabriceerde privédenkbeelden en manier van geloven. Dat recht hebben we gelukkig tegenwoordig. Om zelf te mogen denken en ervaren. Hoe heerlijk. Geen dogma's, geen religieuze keurslijven en geen moeten. Maar wat doen wij met die vrijheid? Leven we nog met een open hart, met open handen, oren en ogen? Zijn wij soms zelf de maat der dingen geworden met ons eigen gestolde beelden van onszelf, en van elkaar? Allemaal eigen forten met hoge dikke muren, en veel te kleine raampjes.

Geloven is iets persoonlijks. Ik hoor het mijzelf laatst nog zeggen toen mij in een interview moeilijke vragen werden gesteld over God en leven en dood en zinloosheid. Maar dat persoonlijks is een handige uitvlucht. Dus het is privé. Laat mij maar. Kom er vooral niet aan. Als ik bespreek wat ik echt ervaar en voel dan kun je mij afbranden of kwetsen. Dan krijg je geen prachtige one-liners maar dan voel en ervaar je mijn worsteling, en dan schaam ik mij voor mijn verlegenheid misschien, mijn machteloosheid. En wellicht durf ik de geloofstaal, die zieletaal die mijn hart beroert niet uit te spreken, hardop, dan valt het dood of klinkt het plotseling raar vroom. Eigenlijk durf ik dan niet. Of is het gemakzuchtig. Onverschillig bijna. Jij je ding ik de mijne. Jij zondagochtend naar de kerk, ik naar het Rijksmuseum. Duidelijke scheidslijnen, even goede vrienden. Maar geen gesprek en nauwelijks verbinding. Ieder torst alleen de eigen zoektocht mee. Want het is privé, het is maar iets persoonlijks.

Een maand geleden mocht ik een studiedag begeleiden van honderd vrouwen rondom het Onze Vader. Na mijn inleiding op het gebed werden de vrouwen in groepjes van tien aan het werk gezet. Iedere tafel kreeg een gebedsregel uit het Onze Vader voorgeschoteld. Ik liep de tafels een voor een af. In het eerste kwartier hoorde ik aan alle tafels steeds weer de opmerking: het is natuurlijk heel persoonlijk! Hoe je denkt over een mooiere wereld, of het beeld van een Vader, Uw Wil, daar kijkt ieder natuurlijk anders tegenaan. En zo was iedereen het met iedereen hartgrondig eens. Het was allemaal maar persoonlijk. Ik voelde een gezamenlijke afweer. Dus als het persoonlijk is dan kan ik mij daarachter verschuilen. Dan hoeft ik mijzelf niet te laten zien. En trouwens, dit is wel een heel pittig onderwerp, wat moet ik er eigenlijk over zeggen, misschien heb ik wel geen woorden..

Ik stelde wat extra vragen hier en daar, stelde mij kwetsbaar op, want dat helpt heb ik geleerd. U herkent het vast, je geeft een opening en een ander volgt. Of opeens krijg jijzelf van een ander een handreiking, een ander zet jou op vrije voeten en je hoort jezelf opeens tevoorschijn komen. Aan de tafel die de regel had over leid ons niet in verzoeking....(ik hoor sommigen van u denken, hè, het is toch bekoring, of nee toch beproeving...maar dit was een protestants gezelschap en die bidden verzoeking. Over geslotenheid en naar binnengekeerdheid gesproken. Gelovigen onderling blijven soms liever hangen in de juiste woorden of versie van een tekst dan dat ze echt met elkaar in gesprek komen, maar dit terzijde.) Aan de tafel die de regel had: leid ons niet in verzoeking vertelde een mevrouw een heel kwetsbaar liefdesverhaal. Hoe haar huwelijk stuk was gelopen. Het was toen heel eenzaam, zei ze. Toen ik haar beluisterde vroeg ik mij af of die eenzaamheid niet nog duurde. Toen vertelde een jongere vrouw over haar chronisch zieke kinderen en haar teleurstelling en boosheid. Was je boos op God, vroeg de een? Leid God ons richting dit soort beproevingen of helpt die God je juist om je in die moeilijkheden staande te houden, vroeg een ander. De vrouw antwoordde: toen was ik boos op God maar dat was mijn diepe teleurstelling en rouw, nu ben ik veranderd. Ik kijk nu weer anders tegen het leven aan. Dit gesprek brengt mij verder, ik zal er eens over denken. Het gesprek was begonnen en kreeg verdieping.

Na afloop kreeg een persoon per tafel de opdracht om terug te vertellen aan de zaal over het gesprek in de groep. Een oudere dame nam plaats achter de microfoon. 'Pittig hoor ons onderwerp, begon ze. Wij hadden schuld en vergeving. Vergeef ons onze schuld zoals ook wij. Maar ze hield haar kaarten niet op de borst. Ze zei: Schuldgevoelens heb ik, ja. Ik weet niet of ik mijn kinderen heb gegeven wat ze nodig hadden. En of ik mijn ouders voldoende tijd en aandacht heb gegeven toen ze zo oud waren als ik nu ben. We hebben het ook gehad over collectieve schuld. Over het milieu en wat wij de aarde aandoen. Toen aarzelde ze zichtbaar even en besloot ze toch te delen wat ze echt op haar lever had. Gisteravond laat, zei ze, liet ik mijn hondje uit op straat. Een jongeman van een jaar of twintig kwam op mij af. Hij vertelde dat hij een vluchteling was en een slaappleaats zocht. Hij vroeg of hij bij mij mocht slapen. Ik heb het niet gedaan, ik durfde het niet. Vervolgens heb ik vannacht wakker gelegen. Ik voelde het collectieve ongemak en de stilte. Want: wat zou je doen? en die mevrouw van achterin de zeventig - geef haar eens ongelijk.

Er was die ochtend iets gebeurd tussen deze vrouwen. Er was een universele taal op hen neergedaald. Hun zielenroerselen lagen op tafel. De grote vragen werden voor even niet meer alleen maar persoonlijk of privé genoemd. Een stem van buiten had ons verward en we stonden er gezamenlijk in machteloosheid omheen. De Geest was op ons neergedaald die ochtend en we verstonden elkaar - allemaal in onze eigen taal en persoonlijke verhalen. We moesten afronden en ik heb nog een paar grappen gemaakt om te zorgen dat de dames ontspannen konden gaan lunchen na deze serieuze ochtend die voor mijn gevoel geëindigd was met een indringende vraag, met het kwetsbare gezicht van een vreemde ander die onze eigen fragiliteit en afhankelijkheid blootlegde. Diep in mijn hart had ik ter afsluiting gezamenlijk het Onze Vader willen bidden maar ik besloot het te laten. Misschien zitten ze daar niet op te wachten. Het zal mijn behoefte wel zijn, het is toch iets persoonlijks. Later dacht ik: Ik durfde het gewoon niet. Ik durfde mijn ziel niet hardop te laten zingen.

Breek mijn verlegenheid open. Stuur mij jouw richting uit, houd mij dichtbij en maak mij vrij. Jij die ons ziet staan en liefhebt, ons vergeven hebt en vergeven zal en jij die ons ook zal blijven roepen en verwarren. Opdat wij de muren tussen ons in laten afbreken en onze ramen laten open gooien. Opdat wij durven gezamenlijkheid te zijn. Opdat wij in onze eigen moedertalen en zielenwoorden van die ene alomvattende universele taal van liefde en gerechtigheid zullen blijven vertellen, bidden en zingen. Om met woorden van Huub Oosterhuis te eindigen: 'ik hoorde eens, je hoort zoveel, het waait je oren in en uit. Maar nu weet ik wie ik zocht. Jij zal nooit meer mijn hoofd uitwaaien.' Waai ons hoofd en hart in, waai geest waai, houd ons dichtbij en maak ons vrij!

Claartje Kruijff

gelezen Handelingen 2, 1-13, Genesis 11, 1-9